

RASSPECIFIKA AVELSSTRATEGIER FÖR PUMI

Svenska klubben för ungerska rashundar, SvkFUR

Revidering 1, 2017

Foto Ida Bohlin

Syfte

Svenska klubben för ungerska rashundar (SvkFUR) har fått i uppgift av Svenska kennelklubben (SKK) att utarbeta denna rasspecifika avelstrategi (RAS). Denna avelsstrategi gäller för samtliga uppfödare av pumi och hanhundsägare (som ställer sina hanhundar till förfogande för parning) i Sverige oavsett om de är medlemmar i SvkFUR eller ej.

Uppfödare och hanhundsägare av pumi ska följa de lagar och förordningar som rör avelsarbete, till exempel:

- Europarådets konvention till skydd för sällskapsdjur
- Djurskyddslagen med regler och förordningar
- SKK:s grundregler
- SKK:s avelspolicy
- Rasklubbens RAS-dokument med dess specificering angående pumi.

Uppfödare och hanhundsägare av pumi ska:

- Samarbeta för rasens bästa.
- Arbeta för att bevara rasens genetiska mångfald.
- Arbeta för att motverka inavel och dess effekter på hundens hälsa och välbefinnande.
- Arbeta för att fakta kring rasen blir känd via hälsoundersökningar, BPH och vallanlagsprov.
- Arbeta för att valpköpare ska delta i hälsoundersökningar, BPH och vallanlagsprov.
- Arbeta för att endast mentalt, funktionellt och exteriört rastypiska hundar används i aveln.

Faktaunderlag för avelsstrategin är:

- Hälsoenkät utskickad 2004 till ägare av pumi registrerade 1993-2003.
- Hälsoenkät utskickad 2009 till ägare av pumi födda 1998-2009.
- Hälsoenkät utskickad 2017 till ägare av pumi födda 2000-2017.
- Enkät till aktiva uppfödare av pumi.

- Rasdata/statistik från SKK/KoiraNet och Hungária Pumiklub Rasstandard (gällande och äldre)
- Artikel av Eija Puhakka

RAS-dokumentet har också skickats till samtliga kända pumiuppfödare i Sverige för inhämtande av synpunkter.

Arbetet med RAS

Första versionen av RAS färdigställdes år 2005 och fastställdes av SKK 2008-09-04.

Avelsarbetet för pumi har kontinuerligt redovisats för styrelse och för medlemmar på Avelskommitténs sida i Furien samt utvärderats årligen i Avelskommitténs Verksamhetsberättelse. Det årliga uppfödarmötet bidrar också till input vad som bör beaktas.

HISTORIA

Ursprung

Pumi nämns första gången i en beskrivning av en fårhundstyp år 1815. Under en lång tid har pumi ofta förväxlats med puli. I vissa delar av Ungern var begreppet pumi vanligare, och i andra delar puli. Pumi har troligen uppstått ur puli. Pumin dök upp på 1600- eller 1700-talet, antagligen genom ett resultat av korsningar mellan tyska spetshundar, briard, diverse terrier och puli. Detta gav en hund vars päls var kortare och lösare än pulins, med mer utdraget huvud och med övertippade öron. De här hundarna hade ett ovanligt livligt temperament och visade sig vara till stor nytta vid vallning av får och vid samling av boskapshjordar.

Pumi i Sverige

Första pumin, Kilvan Edda, kom till Sverige från Finland i slutet av 1970-talet. Första valpkullen i Sverige som bestod av 3 hanar och 2 tikar registrerades år 1980. Valpkullens far var Csilleberci Gazsi Rocco och mor den gräddfärgade Kilvan Edda. Enligt uppgifter användes ingen av valparna för fortsatt avel. Dessutom har alla valparna registrerats som blå (vilket kan tyda på att de var gråfödda). Nästa valpkull (4+2) registrerades först år 1984 hos Mysopan's kennel, och efter det har valpkullar registrerats årligen i Sverige. I slutet av år 1987 föddes den första valpkull (10:e registrerade kullen) där båda föräldrarna var svenskfödda. Innan det var valpkullarnas ena eller båda föräldrar antingen uppfödda i Finland eller från Ungern till Finland importerade pumi.

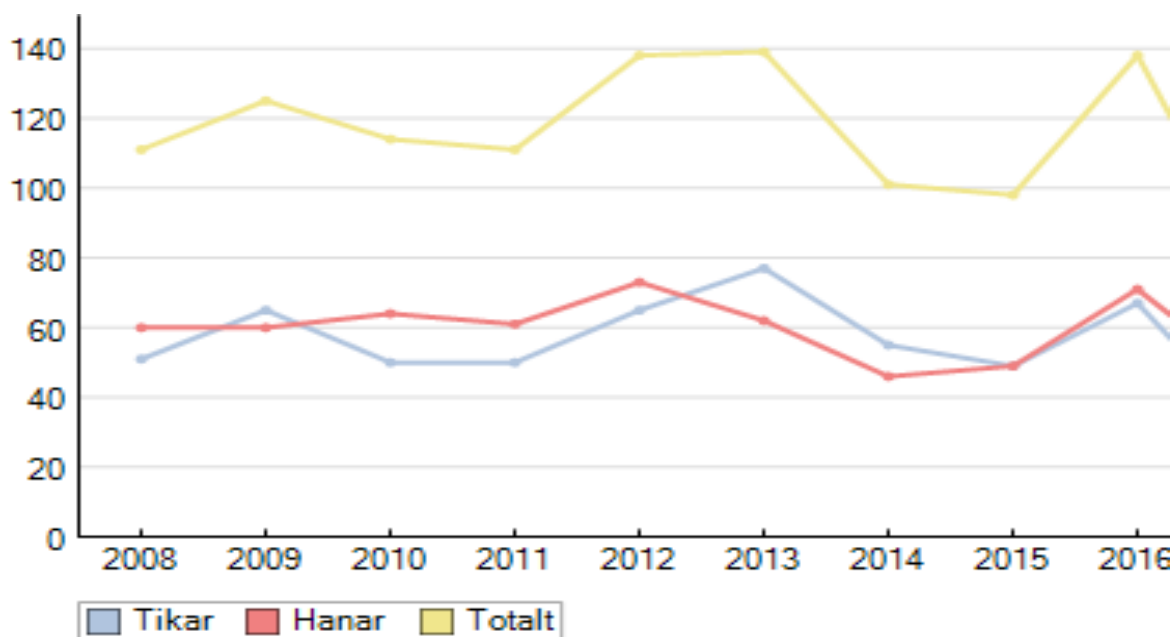
Nulägesbeskrivning

Avelsstruktur/population

Vid slutet av 2016 fanns 2346 i Sverige födda, registrerade pumivalpar (tabell 1) varav tikar 1148 (49%) samt hanar 1198 (51%). Totala antalet registrerade kullar var 425 (exklusive importer). Med ledning av tidigare uppgifter kan man uppskatta att pumi valpkullar omfattar i genomsnitt fem valpar, men i praktiken har storleken på kullarna varierat från en till elva valpar. De senaste fem åren har det registrerats 614 valpar/107 valpkullar vilket ger ett medeltal per år på 123 valpar/21 kullar. Under 2000-talet har antalet registreringar stabiliserats runt dryga 100 varav några och upp till så många som 15 utgjorts av importer.

Tabell 1: I Sverige registrerade pumi per år tom 2016

Importer kan visas fr.o.m. 2004

Avelsdebut

De flesta tikar debuterar i avel mellan 23 års ålder även om 4-6 års ålder också är vanligt. Ingen tik var yngre än 2 år. Bland hanhundar förekommer avel vid yngre ålder men även här är majoriteten av hundarna 2-3 år gamla.

Importer

Till Sverige har importerats pumi främst från Finland fram till och med 2004. Då hade det även importerats enstaka exemplar från andra länder, huvudsakligen från Ungern, Tyskland, Holland och Danmark. Under de följande åren har det kommit flest hundar från Ungern men även från Tjeckien, Schweiz och Norge.

Grund för det svenska pumibeståndet har varit Marjatta Jääskelainens (Kilvan kennel) i Finland uppfödning av vilka i slutet av 1970 talet och i början av 1980 talet importerades totalt 11 hundar (4 hanar och 7 tikar). Förutom dessa hämtades under 1980 talet ytterligare 6 pumitikar från Finland. I slutet av 1980-talet kom två tikar från Ungern till Sverige; Benedekhegyi-Pasztor Cserfes och Puszta Kiraly Aliz. Av dessa ungerska importtikar har bara Benedekhegyi-Pasztor Cserfes använts för avel och det endast en gång: Kjellbergets C-kull, som föddes år 1990.

Från 2013 och fram till halva 2017 har 34 pumi importerats. Dessa har kommit från Finland(6), Norge(2), Tjeckien(3) och Ungern(19) även enstaka från Grekland, Italien, Slovakien och USA och några av dem har redan använts i aveln.

Export

Från Sverige har enligt uppgift pumi exporterats till Finland, Norge och Danmark samt ett fåtal till Mellaneuropa, USA, Australien och Ungern. Exakt antal går inte att få fram p.g.a. att uppgifter om export inte har förts i kennelklubbens register.

Inavelstrend

Tabell 2: inavelsgrad, ökning beräknad på fem generationer. Tabellen visar en nedåtgående trend och ligger väl under den för en långsiktigt hållbar avel rekommenderade gränsen på 2,5% (0,5%/led).

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
3%	2,9%	1,5%	2%	1,8%	1,7%	1,2%	1,2%	1,2%

AVELSHUNDAR

I 2017 års revidering har klubben valt att redovisa farfar/morfar respektive farmor/mormorstabeller i stället för enbart topp 20 som använts i avel. Detta har gjorts för att det ger en bättre bild av hur aveln utvecklar sig och vilka hundar som har betytt mest för den svenska stammen. Dessutom har avelstikar lagt till, vilket helt saknades i det ursprungliga RAS.

AVELSHANAR

Mellan 1990 och 2016 har 175 olika hanar registrerats i Sverige som fäder till minst en valpkull. Rekommenderat värde för högsta antal barn och barnbarn är 5 % av antalet registreringar under de senaste 5 åren. Enligt denna formel blir riktmärket 30 avkommor och 60 barnbarn (614 reg de senaste 5 åren, 5% av 614).

I tabell 3 finns lista över de 20 hanar som har flest i Sverige registrerade valpar och barnbarn. De hanar som lämnat flest avkommor/barnbarn är födda för länge sedan. Numera håller sig merparten under de angivna maxgränserna även om antal barnbarn är svårt att styra.

Tabell 3: Hanar med flest barnbarn.

Regnr	Hundnamn	Föd.år	Sv.födda.avk	Sv.barnbarn
S18596/97	KILVAN LELKES BENNA	1996	50	166
S33958/97	NAPOS RAVASCH	1996	61	114
S47349/2002	BENNAZ' BB-BRAHZE PI-CSA	2002	31	97
S23613/94	MARIELL DE MARQUE JOKEY FANCIER	1994	2	86
S44359/2000	BENNAZ' UHFE JASZ-LU	2000	40	83
S55931/92	MARIELL DE MARQUE HAPPY DJOKER	1992	25	81
S61162/2003	KARVAKORVAN YABADABADOO	2003	17	72
S12105/91	BELLA NOTTE'S FREDDY	1990	26	67
S50610/97	POMMERAC CSAR	1997	46	63
S33698/97	BENNAZ' LUCASZ HA-LOU	1997	8	59
S30732/2004	BENNAZ' GG-GHASZE BRAH-USZ	2004	25	59
S52294/94	BENNAZ' GUSZ-THEN	1994	7	59
S54123/2005	AKINNAZ LUCAZ	2005	21	58
S19085/97	BENNAZ' KURTISZ CWE-DJO	1997	7	57
FIN41285/05	NAPOS GABOR	2005	15	53

S47880/98	BENNAZ' RUHFUZ KI-CELM	1998	21	49
S59068/90	KJELLBERGET'S CUHNE	1990	10	48
S16368/97	MARIELL DE MARQUE MAGIC IMPRESSION	1997	14	47
S11770/2009	ARNIE BOHEMIA VIVACE	2008	37	47
S18771/97	KILVAN LOVAG DE MARQUE	1996	26	46

AVELSTIKAR

Mellan 1990 och 2016 har 234 olika tikar registrerats i Sverige som mor till minst en valpkull. I tabell 4 finns lista över de 20 tikar som har flest i Sverige registrerade valpar och barnbarn.

I tabell 4 finns lista över de 20 tikar som har flest i Sverige registrerade valpar och barnbarn. De tikar som lämnat flest barnbarn är födda för länge sedan. Tikar får av naturliga skäl sällan fler än 30 avkomor.

Tabell 4: Tikar med flest barnbarn

Regnr	Hundnamn	Föd.år	Sv.födda.avk	Sv.barnbarn
S59072/90	KJELLBERGET'S CEHLMA	1990	17	105
S30960/2005	BENNAZ' MM-MYZLIH UNN-MACK	2005	24	88
S30465/95	BENNAZ' IASZA-SWOX	1995	2	86
S46383/2004	KILVAN SEREGELY	2003	27	82
S12026/97	KILVAN LANY BAGARSJÖ	1996	25	73
S11174/94	BENNAZ' FLI-SZA	1993	9	72
S37381/95	BENNAZ' JASZMIN-DIRIKK	1995	11	70
S55907/99	AKINNAZ ALIZZ	1999	27	68
S19089/97	BENNAZ' KNIKZAH CWE-DJO	1997	25	68
S18772/97	KILVAN LARMA A MARIELL	1996	20	67
S55935/92	MARIELL DE MARQUE HIPPA DJOYCE	1992	6	61
S44360/2000	BENNAZ' UNNIH JASZ-LU	2000	10	56
S44362/2000	BENNAZ' USZODA JASZ-LU	2000	9	53
S59071/90	KJELLBERGET'S CWEHA	1990	18	52

S48917/2002	AKINNAZ DEBBIE-YOU ALI-UFH	2002	17	52
S66058/2005	MAKTEZ DORIZ	2005	24	51
S32734/98	BENNAZ' PIROZKA HA-LOGH	1998	9	47
S14319/2006	SZÜRKEBARÁT CSILLAGFÜRT	2005	13	45
S27374/98	BAGARSJÖN'S MYT MARIELLS TICODOTTER	1998	8	43
SE38355/2011	OKOSKA KOROSCENKO	2008	29	36

SVENSKA UPPFÖDARE

Uppfödare till den första pumikullen som föddes 1980 i Sverige var Leena Nordlund vars uppfödningssarbete avslutades med denna enda kull. Nästa kull föddes fyra år senare hos kennel Mysopan som började med pumiuppfödning år 1984. Pappa till den första kullen hos Mysopan var Sziki Ijjasz och mamma Kilvan Napos. Kennel Mysopan hade sammanlagt sju valpkullar varav den senaste föddes år 1992. Till de äldsta uppfödarna av pumi i Sverige räknas den fortfarande aktiva kenneln Mariell De Marque, vars stamhundar också var Kilvan pumi. Far till den första kullen var Kilvan Herceg och mor Kilvan Nöies. Mariell De Marque har fram t.o.m 2004 fött upp sammanlagt 143 valpar. Till de första pumikennlar räknas också kennel Mohas som bara hade två valpkullar. Stamtik var Kilvan Moha vars döttrar Mohas Anya och Mohas Arja har använts till avel. Kennlarna Kjellberget, Bennaz och Bagarsjön började med uppfödning av pumi i slutet av 1980-talet. Största antalet pumikullar (62) har fötts hos kennel Bennaz, men även kennlarna Mariell De Marque och Akinnaz räknas till de kennlar som fött upp flest pumi. Under årens lopp hittar man även uppfödare vars arbete har stannat vid en valpkull. I tabell 4 presenteras de svenska uppfödare som med kennelnamn har registrerat pumivalpar. Uppfödare som vid valpkullens födelsedatum inte hade kennelnamn har räknats ihop. Med stamtik menas i detta sammanhang den tik för vilken kennelns första valpkull har registrerats. För kennel Spjutlyckan har registrerats två stamtikar pga att båda valpkullarna föddes samma dag.

Tabell 5: svenska uppfödare (som haft minst en valpkull t.o.m. 2017)

Kennelnamn	Valpar / Kullar	År	Stamtik
Akinnaz	281 / 50	1999 - 2017	Bennaz' Knikzah Cwe-Djo
Arbetsmyrans	19 / 3	2003 - 2005	Forinten's Fina Fröken Smilla
Azlandos	14 / 2	2011 - 2013	Régi Vágyam Aranyka
Bagarsjön's	160 / 26	1988 - 2010	Pompas Akombakom

Bella Notte's	30 / 6	1987 - 1990	Mysopan's Easy Action
Bennaz'	296 / 62	1989 - 2016	Mohas Arja
Björnhaps	4 / 1	2006 - 2006	Bennaz' Unnih Jasz-Lu
Blue Grass	36 / 7	2005 - 2010	Mariell De Marque Rich Novelty
Böle Berge	7 / 1	2010 - 2010	Beyla
Borgarmarken's	42 / 10	1993 - 2017	Bagarsjön's Annetaps Cula-Cåpia
Camms	19 / 4	2008 - 2013	Bennaz' Gg-Ghriszla Brah-Usz
Cartier Monzerat	22 / 5	1995 - 2000	Mariell De Marque Ecs-Csette
Csillagosz	51 / 10	2011 - 2017	Bennaz' Tt-Toszkah Bra-Myz
Ego Dog's	20 / 5	2011 - 2017	Akinnaz Quick Step
Eifoszan	35 / 7	2001 - 2010	Mariell De Marque Ozie Little Lass
Elfmarkens	16 / 3	2008 - 2010	Akinnaz Nitzie
Forinten's	9 / 2	1994 - 1998	Bagarsjön's Carmen
Fun Fix	9 / 1	2016 - 2016	Skallabakens Frigga
Gamlehultes	5 / 1	2013 - 2013	Blue Grass Ca'Ramba
Chankazz	24 / 4	2007 - 2013	Veresi Akácos Anka
Imse Vimse	25 / 4	2013 - 2016	Bennaz' Uu-Uszih Kru-Nhis
Källestad	5 / 1	2012 - 2012	Maktez Leija
Kamaharas	16 / 4	2003 - 2008	Kjellberget's Flisa Hedenhös
Kämparglöds	5 / 1	2015 - 2015	Pumitime's Alley
Kjellberget's	86 / 13	1988 - 2006	Mohas Anya
Konvaljens	5 / 1	1987 - 1987	Alacsony
Kvikur	3 / 1	2016 - 2016	Imse Vimse Minolta
Laviors	24 / 5	2012 - 2017	Böle Berge Amis Ruffa
Lyckodraken	21 / 4	2008 - 2016	Livet's Driva
Maktez	177 / 31	2001 - 2017	Kilvan Madar
Mariell de Marque	216 / 40	1985 - 2017	Kilvan Nöies
Millacas	9 / 2	2006 - 2008	Bennaz' Bb-Bhetzie Pi-Csa
Mohas	11 / 2	1985 - 1988	Kilvan Moha
Mysopan's	45 / 7	1984 - 1992	Kilvan Napos

Oviksfjällens	79 / 10	2000 - 2012	Pommerac Daxa Dahlia
Pajeco´s	4 / 1	2012 - 2012	Akinnaz Trazzla
Pommerac	15 / 4	1996 - 1998	Benna´z Fli-Sza
Régi Vágyam	47 / 7	2008 - 2017	Szürkebarát Csillagfürt
Rosenlinds	9 / 2	2008 - 2009	Mariell De Marque Tazsa Razzmatazz
Rowibu´s	6 / 1	2015 - 2015	Fancy Carolica's Ani
Skallabackens	92 / 16	2009 - 2017	Bennaz' Mm-Myzlih Unn-Mack
Spjutlyckans	15 / 2	2000 - 2003	Borgmarken´s Kelly samt Borgmarken´s Avon
Stafstugans	44 / 9	1989 - 2007	Mysopan´s Sol
Teasel´s	8 / 2	2010 - 2012	Mariell De Marque Baby Caprice
Tjavaroda´s	20 / 2	2004 - 2005	Akinnaz Azzet
Topamiz	45 / 8	1999 - 2005	Alena
Zennovy	23 / 5	2010 - 2015	Fifikus Leanyka
Övriga	145 / 32	1992 - 2016	

HÄLSA

Det finns ingen tillgänglig skadestatistik från försäkringsbolagen, rasen är numerärt sett för liten.

ENKÄT

I januari 2017 skickade SvkFUR ut en ny hälsoenkät till samtliga hos SKK registrerade pumiägare – hundens födelseår 2000-2017. 1130 brev skickades ut, 834 svar kom in vilket ger en svarsfrekvens på 74%. 90% av hundarna uppges vara vid mycket gott (70%) eller gott (20%) allmäntillstånd .

Det vanligaste förekommande hälsoproblemet är hudproblem av olika slag. 20% av hundarna uppges ha drabbats av detta någon gång – då har problemen orsakade av parasiter räknats bort. Flest har problem med klåda och håravfall och för hälften av dessa hundar är orsaken allergi. Jämförs dessa siffror med enkäten utskickad 2009 då 17% av hundarna uppgavs ha hudproblem är det alltså ingen större skillnad. I 2004 års enkät uppgavs 33% av hundarna har hudproblem. (Det kan konstateras att det är oerhört viktigt att formulera frågorna på så sätt att siffrorna blir jämförbara. Ordet "återkommande" fanns med 2009 men inte 2017 vilket kan ha påverkat resultatet.)

I övrigt visar enkätsvaren att pumin överlag är en frisk ras. 5% uppger att hunden har återkommande problem med ögonen och 8% uppger att hunden haft mag- eller tarmproblem (OBS här fanns ordet återkommande ej med i frågeställningen). Båda dessa problem har minskat sedan första enkäten. 12% av hundarna har fått diagnosen tumör/cancer - okänt vid vilken ålder. 4,2% har någon gång haft någon form av kramper, hälften av dessa endast en gång.

97% av dem som svarat på enkäten uppger att de är nöjda med sitt val av hundras. 84% skulle skaffa en pumi igen (flera har svarat att pumin de har är deras sista hund bl.a av åldersskäl).

För enkätsvar gällande mentalitet, se under rubriken Mentalitet/arbetsegenskaper.

HÖFTLEDSDYSPLASI (SKK databas, avelsdata)

Fram till och med 2004 har 418 st hundar undersökts. Under samma period har 848 hundar registrerats. 351 st (84 % av undersökta hundar) har status A, B eller ua medan 67 (16 %) har någon anmärkning.

2005 fram till och med 2016 blev 636 st hundar undersökta. 1392 pumi har registrerats under samma period. 502 (79 %) har status A eller B. 134 (21 %) har status C, D eller E.

Pumi går under SKK:s hälsoprogram nivå 2 vad gäller HD. Detta innebär att hälsoprogrammet ska utvärderas i samband med att RAS-dokumentet revideras och att SvkFUR ska ta ställning till om programmet bör ligga kvar på samma nivå eller om man vill ansöka om någon förändring i regelverket för pumi. Utvärderingen återfinns som bilaga 2 och SvkFUR anser att hälsoprogrammet bör bibehållas på den nuvarande nivån.

Tabell 6, HD-statistik, enligt gamla avläsningsmetoden fram till och med 1999 samt nya metoden 2000 till och med 2016. Observera att det är olika tidsintervall som kan vara missvisande i tabellen vid direkt jämförande. Tabellen visar undersökningsår – ej födelseår.

HD	1990-1999		2000-2004	2005-2011	2012-2016
UA	167	Grad A	62	176	126
Grad 1	17	Grad B	53	112	88
Grad 2	7	Grad C	35	70	35
Grad 3	1	Grad D	8	19	7
		Grad E	2	3	0

Totalt	192	160	380	256
--------	-----	-----	-----	-----

Enligt enkätsvaren anser 14% av dem som äger en pumi med anmärkning på höfter eller armbågar att den har problem på grund av detta.

ED (SKK databas, Avelsdata)

Fram till 2016 undersöktes 285 hundar. 239 st (84%) är utan anmärkning. 46 st (16%) har anmärkning grad 1, 2 el. grad 3. Tabellen visar undersökningsår – ej födelseår.

Tabell 7 ED-statistik

ED	1990-1999	2000-2011	2012-2016
UA	7	121	111
Grad 1	1	19	17
Grad 2		2	5
Grad 3		2	
Totalt	8	144	133

Patella

Nytt sedan första versionen av RAS gjordes är att status för patella registreras för samtliga raser. 86 pumi är undersökta, endast 3 med anmärkning.

Tabell 8 Patella-statistik

Diagnos	Antal
patella, ua	83
patella, mediant grad 1	2
patella, mediant grad 2	1

Ögonlysning

Fram till 2004 är 144 st undersökningar registrerade. En hund med diagnos retinal dysplasi (RD) och ytterligare en individ med katarakt. Övriga hundar har status ua.

Från 2005 fram till 2016 är 186 hundar ögonlysta. 174 (93,5 %) är utan anmärkning. 12 (6,5 %) har någon form av anmärkning. Anmärkningar som finns: katarakt BP, katarakt ÖP, linsluxation, retinopati, PRA, näthinneveck, multifokal RD och geografisk RD. (Se skk.se/Uppfoeding/Halsa/Halsoprogram/Ogon/Ogonsjukdomar för information om de olika ögonsjukdomarna.)

Även om det endast är en procentuell liten del av pumi som har problem med ögonen har klubben uppmärksammat primär linsluxation, PLL, en ärftlig sjukdom som är mycket smärtsam för den drabbade hunden. Klubben ställer sig positiv till att pumiägare dna-testar avelshundar för att utesluta att två bärare av det recessiva anlaget paras. DNA-testet som rekommenderas är validerat i Finland. Att DNA-testa en avelshund innebär att varje ägare av en avelshund måste vara införstådd med och följa SKK:s DNA-regler:

Ur uttolkning av Grundregler:

*"2:2 **att** inte använda hund i avel som vid DNA-test visat sig vara bärare av dubbla anlag för allvarlig sjukdom med recessiv nedärvning. Hund som visat sig vara bärare av enkelt anlag för allvarlig sjukdom med recessiv nedärvning får användas i avel, men endast i kombination med genetiskt/hereditärt friförklarad hund och under förutsättning att detta inte står i strid med gällande hälsoprogram."*

Med **recessiv nedärvning** avses härvidlag enkel recessiv nedärvning, det vill säga sjukdomar/egenskaper som styrs av en enstaka mutation.

Hereditärt friförklarad innebär att en hund med hjälp av sina DNA-testade och därigenom friförklarade anfäder själv kan anses vara fri från det aktuella anlaget. Den enskilde uppfödaren måste själv bedöma vilken tilltro ett hereditärt friande resultat ska tillmätas, eftersom det inte finns några begränsningar avseende antalet generationer av hereditärt friade hundar i SKKs hälsoprogram.

Sammanfattning

Pumiägarna beskriver sina hundar som friska, ett fåtal har allvarliga sjukdomar. De problem som beskrivs i hälsoenkäten är oftast lindriga såtillvida att de inte är livshotande men kan ändå vara besvärande. Många pumi når en hög ålder och är vitala länge.

EXTERIÖR

Pumi är en medelstor smäckert byggd och välmusklad hund. Standarden föreskriver mankhöjd för hundar 41-47cm (vikt 10-15kg) och tikar 38-44cm (vikt 8-13kg). Den medellånga, vågiga pälsen bildar lockar. Pälsfärger som förekommer är grå (föds oftast svart), svart, fakó, maskad fakó och vit. Svansen ska vara högt ansatt och bilda en vid cirkel över korset. Öronen är upprättstående, högt ansatta, övre delen av örat ska vara övertippat. Något stora hundar är vanligt, och även hundar med allt för hårt ringlad svans.

MENTALITET/ARBETSEGENSKAPER

Med ett förflutet som herdehund ska pumin vara en intelligent och lättlärd hund, med vallhundens känsliga sinnelag och ett visst mått av terrierns skärpa. Rasen är inte särskilt vanlig i Sverige, men dess framfart på lydnads- och agilityplanerna har gjort att den ökar i popularitet.

Pumin älskar att vara nära sin familj som den också ser som sin flock. Att ligga i knäet likväl som att sova i sängen brukar vara uppskattat, om tillåtelse ges. Den är barnslig, sprallig och lekfull långt upp i åldern och hänger med glädje och entusiasm med på alla aktiviteter som familjen erbjuder. Pumin är en vaken, nyfiken, och spontan hund. Den är mycket lättlärd, lyhörd och snabb i sin uppfattning och sitt utförande och inte minst i sina rörelser. Inomhus är den stimulerade pumin lugn. Men minsta vink ifrån ägaren får pumin genast på fötter, ivrig att utföra något uppdrag.

Eftersom rasen är snabb i sin uppfattning är det lätt att lära den det man önskar, om man bara informerar den rätt. Under den gulliga ytan har pumin en stark vilja. Pumin vaktar genom att larma med skall eller morringar, och viss reservation mot främlingar kan förekomma. Eftersom pumin kan vara reserverad mot främlingar bör man lägga stor vikt vid den sociala träningen hos den unga hunden. Är man medveten om företeelsen så kan man undvika många senare problem.

En pumi brukar inte ha några problem att umgås med andra hundar, då den har ett mycket tydligt kroppsspråk. Som framgår har pumin en sammansatt karaktär.

I hälsoenkäten utskickad 2017 ställdes frågan om hunden uppförde sig som förväntat. 85% av pumiägarna ansåg att så var fallet. På frågan om någonting i hundens beteende uppfattades som problematiskt svarade 41% ja. Notera att ingen gradering av det som uppfattades som problematiskt gjordes, ex mycket eller mindre. Det som upplevs som mest problematiskt hos denna andel pumi är skotträdsla och annan rädsla samt aggressiva hundar 58%, skällighet och överdrivet beteende (ex jaktlust, valla människor, hoppar när de blir glada) 34% samt annat (ex vaktar sin mat mot andra hundar) 8%.

I dagsläget har knappt 100 pumi genomgått BPH vilket är en siffra som är något för låg för att dra stora slutsatser av. Men resultaten visar så här långt att pumin mentalt sett ligger ungefär där rasklubben vill ha den och svenska pumin skiljer sig inte nämnvärt ifrån den i hemlandet Ungern. Det som framförallt ska uppmärksammas är stora rädslor mot exempelvis plötsliga ljud eller främmande människor, det är ett oönskat beteende som förekommer – om än i låg grad - och detta bör man ha i beaktande i framtida avel. Rasklubben ser gärna att fler pumi blir beskrivna och när ett större antal finns kommer en mer djupgående analys göras.

FRAMTIDEN OCH UTVECKLING I SVERIGE, Mål och strategier

Rasklubben, SvK FUR, gör följande prioriteringar när det gäller pumi:

ÖKAD GENETISK VARIATION

Den viktigaste uppgiften för lång tid framåt är att öka den genetiska variationen. Nu aktiva uppfödare måste med sin avel ha siktet inställt långt in i framtiden. Varje parning måste ha som målsättning att resultera i något som tillför rasen som helhet något användbart, något som har en positiv betydelse på lång sikt. Den genetiska bredden är nödvändig för att inte sjukdomar, fertilitet och arbetsförmåga ska försämrans.

Målsättning och strategier för användning av avelshundar

Pumi-aveln ska bedrivas så att problem förknippade med inavel inte ökar.

De grundläggande strategierna för att vår ras ska fortsätta att vara frisk och funktionsduglig och för att minimera risken för ärftliga sjukdomar och fel är:

-att vi använder så många olika individer som möjligt i aveln.

-att varje individ bara lämnar ett begränsat antal avkommor. Ingen enskild pumi ska svara för mer än 5% av avkommorna under en generation (uppskattat till 4-5 år) eller 25% under år med normalt antal registreringar. Detta innebär beräknat på dagens registreringssiffror 30 barn/ca 60 barnbarn som riktmärke för gränser som inte bör överskridas. Inget avelsdjur bör lämna fler än 30 avkommor

- att inavelsökningen för rasen som helhet ska understiga 2,5% räknat på 5 generationer (högst 0,5%/generation) och att alla parningskombinationer ska ha en inavelsgrad under 6,3%

-att enbart friska och sunda individer används i aveln.

HÄLSA

Målsättning och strategier hälsa

Pumin ska vara en frisk hund med lång livslängd.

- HD: Idag finns kravet känd status på föräldradyren för att få registrera avkomma. Det är önskvärt att individer som används i framtida avel har HD- A eller HD-B. Vid avel med dysplastisk (C-hund, ej D eller E) hund måste det vägas in noga vad individen kan tillföra rasen som helhet. Andelen undersökta hundar bör öka.

SKK:s policy: Det kan inte anses förenligt med SKK:s grundregler punkt 2:2 att använda hund med HD grad E i avel eller att para hund med HD grad D med annat än hund graderad som A eller B alternativt i parningskombination där HD-index är större än 100. Oavsett HD-grad är det inte heller förenligt att använda hundar med kliniska symptom på HD i avel.

(Se bilaga 2, Utvärdering av hälsoprogram för HD)

- ED: Andelen undersöka hundar bör öka för att få ett större underlag om rasen ED-status.

- Ögon: Anses inte vara något problem i nuläget, men undersökning av avelsdjur rekommenderas.

Under de senaste åren har det kommit några fall av linsluxation inom rasen. Ärftlighet har kunnat påvisas. Linsluxation nedärvs vanligen recessivt autosomalt vilket innebär att båda föräldrarna måste vara antingen anlagsbärare eller sjuka för att sjukdomen skall uppkomma hos avkomman. I Finland har det tagits fram validerad gentest som kan påvisa om en pumi är anlagsbärare, frisk (normal) eller troligen kommer att utveckla linsluxation. Klubben ställer sig positiv till att pumiägare dna-testar avelshundar för att utesluta att två bärare av anlaget paras.

- Patella: Patellaluxation förekommer inom rasen. Undersökning av avelsdjur rekommenderas.

- Avel på hundar med allergi och återkommande hudproblem skall undvikas.

Sjukdomar som förekommer inom rasen

Enligt hälsoenkäterna 2009 och 2017 och registrerad data på SKK databas förekommer följande sjukdomar, om än i mindre utsträckning i rasen:

Legg Perthes sjukdom

Epilepsi

Spondylos

Diskbråck

Ljumskbråck

L7S1

Linsluxation (ögon)

Cushings sjukdom

Addisons sjukdom

Sköldkörtelproblem

Tonsillit

Lumbosacral instabilitet

Tumör i juver och prostata

Andra tumörer

Öroninflammation

PRA

Katarakt

Prostata sjukdom

Eosinofilt granulom

Sjukdomarna är ett observandum för uppfödarna. Rasen generellt sett är frisk utan i större omfattning kända sjukdomar.

MENTALITET/ARBETSEGENSKAPER

Genomförd Beteende- och personlighetsbeskrivning hund är önskvärt på avelsdjur och andelen BPH-testade hundar måste öka. Det är viktigt att rasen bibehåller sina vallegenskaper och det är mycket önskvärt att många låter pröva sina hundar i vallanlagsprov eller liknande. Vid val av avelshundar ska god mentalitet väga tungt.

Målsättning och strategier mentalitet

Pumin ska behålla rasen typiska karaktär.

Det är eftersträvansvärt att fler pumi presterar resultat vid BPH som anses önskvärda för rasen.

Det är av stort intresse för SvKFUR och dess uppfödare att så många hundar som möjligt

genomgår BPH (Beteende- och personlighetsbeskrivning hund) för att kartlägga nuläget och framgent kunna använda BPH som verktyg för avelsmålet att bibehålla rasens speciella karaktär.

EXTERIÖR

Rasen är fortfarande heterogen utseendemässigt, vilket i sig får anses som en fördel med tanke på målet att öka den genetiska variationen. Det förekommer dock pumi med mindre önskvärda exteriöra egenskaper:

- mankhöjd över standardens mått
- trånga, klena käkar
- tandförluster
- mjuka pälsar
- för lågt ansatta öron
- för kort nosparti
- dåliga bakställ med felaktiga vinklar
- raka skuldror

Målsättning och strategier exteriör

Pumin ska ha en funktionell exteriör och i alla väsentliga delar motsvara rasstandardens. För framtiden bör man vid avel prioritera att inte använda för stora hundar. Det är viktigt att följa rasstandardens som beskriver en kvadratisk kropp med sluttande rygglinje och öron med tipp. Tänder och käkar skall vara korrekta liksom pälskvalitet och svansens form.

UPPFÖLJNING

Varje enskild uppfödare utvärderar sina kullar avseende hälsa, mentalitet och exteriör.

Bilaga 1: Utlåtande för RAS version 1 2008

Utlåtande över RAS för Pumi

Undertecknad har på SKK/AK:s uppdrag granskat Svenska klubben För Ungerska rashundars avelsstrategi för Pumi.

Dokumentet är väl genomarbetat och synes korrekt förankrad i medlemskåren. Historik, nuläge, hälsotillstånd och avel är väl beskrivet.

Nedanstående tankar och kommentarer kan tjäna som underlag i ert fortsatta arbete med RAS. När det gäller dispositionen kan gärna en tydligare uppdelning göras av de olika områdena avel, hälsa, mentalitet och exteriör, där mål och därefter strategier anges för respektive område.

I dokumentet anges som målsättning att ”fler Pumis presterar resultat vid Mentalbeskrivning för hund som anses önskvärda för rasen”. Beskriv gärna i dokumentet vad som avses som önskvärdt för rasen i fråga om MH.

Dokumentet kan också gärna kompletteras med följande sammanställningar för att underlätta era framtida utvärderingar;

- genomsnittliga kullstorlekar årsvis
- farfarskurvor för de vanligast förekommande hanarna
- ev. effektiv populationsstorlek om möjligt

Lycka till med ert fortsatta avelsarbete !

Stenhamra 2008-09-04

Agneta Persson

Bilaga 2

Utvärdering av hälsoprogram för HD pumi 2017

Ett hälsoprogram för känd höftledsstatus, nivå 2, finns för pumi, det antogs troligen 1987. Skälet till att rasklubben införde kravet på känd HD- status var att pulin hade dåliga höfter. Eftersom raserna är närbesläktade ville man undvika detta problem på pumi genom att införa detta hälsoprogram. Det fanns många importörer från Ungern som man inte visste så mycket om, rasen var ny i Sverige. År 1997-1999 genomfördes en övergång från det svenska avläsningssystemet med gradering ua, 1-4 till bokstavsgradering A-E. När det nya systemet infördes märktes en försämring av resultaten avseende HD-status på rasen. Det skedde en minskning av antalet hundar med HD ua (A eller B) på ca 7 %. I studier som gjordes över hur omkringliggande faktorer skulle kunna påverka resultat av röntgen och avläsning framkom att avläsningssystem, avläsare, typ av sedering, val av klinik och vem som genomför röntgen kan påverka resultatet.

En genomgång av hundar födda mellan 1990 och 1998 visar följande resultat (gamla avläsningen av HD). Utav totalt 140 HD-röntgade hundar var 121 UA, 12 HD 1, 6 HD 2, och 1 HD 3.

86,42 % = utan anmärkning

8,57 % = HD 1

4,28 % = HD 2

0,71 % = HD 3

0.0 % = HD4

Hundar födda 1997 – 2017 (med nya avläsningen) hade följande resultat: Utav totalt 735 HD röntgade hundar hade 341 HDA, 242 HD B, 119 HD C, 28 HD D och 5 HD E.

46,39 % = HD A/normala höftleder grad A

32,92 % = HD B/normala höftleder grad B

16,19 % = HD C/lindrig dysplasi

3,80 % = HD D/måttlig dysplasi

0,68 % = HD E/höggradig dysplasi

Föräldradjurens diagnos vid parningstillfället

Föräldradjur		Kullar födda									
Kombinationer		1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
HD ua	HD ua	4	2	5	5	8	5	4	8	12	4
HD ua	HD grad 1	1					1		1	2	1
okänt	HD ua	2		1		1		1	1	1	1
okänt	HD grad 1								1		

Föräldradjurens diagnos vid parningstillfället

Föräldradjur		Kullar födda									
Kombinationer		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
HD grad A	HD grad A			1		4	2	3	5	5	
HD grad A	HD grad B				1	3		6	6	4	
HD grad A	HD grad C						3	3			
HD grad A	HD ua		2	2	5	4	5	3	1	2	
HD grad A	HD grad 1					1	1				
HD grad B	HD grad B				1	1	2	1	3	4	
HD grad B	HD grad C							1	1		
HD grad B	HD ua			1	2	1	4	1		2	
HD grad C	HD grad D									1	
HD grad C	HD ua		2	2	1	2	1		1		
HD ua	HD ua	4	7	7	1	3	1	1			
HD ua	HD grad 1	1	2	1	1						
okänt	HD grad A					1		1	2	1	

okänt	HD grad B			4
okänt	HD grad C			1
okänt	HD ua	1	1	

Föräldradjurens diagnos vid parningstillfället

Föräldradjur		Kullar födda					
Kombinationer		2008	2009	2010	2011	2012	2013
HD grad A	HD grad A	3	6	5	6	10	6
HD grad A	HD grad B	7	7	9	11	8	7
HD grad A	HD grad C	1	1	1	1		2
HD grad A	HD ua	1		1			
HD grad B	HD grad B	4	3	2	4	2	3
HD grad B	HD grad C					1	2
HD grad B	HD ua	1	1				
okänt	HD grad A	3	2	1	1	2	1
okänt	HD grad B		1	1			1
okänt	HD grad C				1		

Föräldradjurens diagnos vid parningstillfället

Föräldradjur		Kullar födda			
Kombinationer		2014	2015	2016	2017
HD grad A	HD grad A	7	8	8	7
HD grad A	HD grad B	9	6	8	2
HD grad B	HD grad B	1	2	5	3
okänt	HD grad A	1	1	2	
okänt	HD grad B	1	1		2

Andelen grava HD-fel får anses som låg. I övrigt är det svårt att utläsa ett tydligt mönster när det gäller HD-status för pumi. De flesta kombinationer som görs idag är med föräldrar som har HD grad A eller B. Trots det är

andelen hundar som får HD grad C relativt stor och visar inga tecken på att minska. Antalet undersökta hundar är relativt lågt jämfört med antal registreringar per år.

Man har diskuterat mål och strategier rörande hälsoprogrammet i samband med uppfödarmöten och publicering av material för RAS-revidering har löpande skett på facebookside öppen för alla svenska uppfödare av pumi. Eventuella problem med HD har också funnits med som en fråga på aktuell hälsoenkät och svaren ger att 14% av ägarna till en pumi med anmärkning på höfter (eller armbågar) anser att hunden har problem på grund av detta. Samtliga önskemål som kommit fram är att nuvarande utformning av hälsoprogrammet ska bibehållas.

Såväl SvkFUR som uppfödare av rasen ska fortsätta att utvärdera effekterna av hälsoprogrammet ur avelsstrategisk synvinkel och arbeta för att det ska ske en ökning av antalet undersökta hundar. Långsiktiga mål är att utifrån kvalitetssäkringsarbetet och utvärdering fastslå framtida behov och utformning av hälsoprogram mot HD och att ansöka om HD-index för pumi. Ett önskemål vore att båda höfternas resultat ska vara synliga på SKK:s avelsdata och rasdata. En rekommendation bör vara att använda hundar så långt som möjligt med A- och B-höfter men på grund av att rasen numerärt sett är liten så kan hund med C-höfter vara ett alternativ, då i kombination med hund som har A-höfter.

Källförteckning
skk.se/avelldata